

Veća sloboda pri učenju: put za stjecanje kompetencija

Dawn Tankersley, Tatjana Vonta i Helena Burić

Jačanje profesionalne autonomije odgajatelja može pridonijeti ne samo razvoju vrtića, već i šire odgojno-obrazovne zajednice. Dawn Tankersley, Tatjana Vonta i Helena Burić, članice Međunarodne udruge Korak po korak, dijele s nama svoja iskustva.

Danas se puno govori o potrebi donošenja jedinstvenog kompetencijskog profila odgajatelja, kojim bi se promovirala kvaliteta odgoja i obrazovanja u ranom djetinjstvu i svakom djetetu osigurale bolje prilike za realizaciju i razvoj vlastitih potencijala. Pa ipak, međunarodna udruga *Korak po korak* vjeruje da se kvaliteta ne može postići bez odgajatelja koji su kompetentni prepoznati, promovirati i primjenjivati pravo djece da se u procesu realizacije i razvoja njihovih potencijala uvažavaju i njihove želje i potrebe. Ovakve se kompetencije odgajatelja stječu i razvijaju praksom, vodeći se kvalitativnim smjernicama i principima, zajedničkim promišljanjem i podrškom cjelokupne odgojno-obrazovne zajednice, i to osobito onda kad su odgajatelji podržani i uključeni u donošenje profesionalnih odluka. ISSA je uz publikaciju 'Kompetentni odgajatelji 21. stoljeća: ISSA-ina definicija kvalitetne pedagoške prakse' objavila i popratne priručnike za primjenu, koji su primjer praktičnog alata koji prikazuje kako se navedeni principi mogu povezati s praksom, te pridonijeti održivoj promjeni na razini pojedinca, ustanove i društva u cjelini. Ovi materijali promoviraju praksu zasnovanu na humanističkim i socio-konstruktivističkim principima, te promiču važnost uloge odgajatelja kao

stručnjaka koji usmjeravaju djecu dok uče i istražuju. Posebno je istaknuta važnost partnerskog odnosa s obitelji, koja je prvi djetetov odgajatelj, ali i s društvenom zajednicom koja je prirodno okruženje za istraživanje i učenje. Ove publikacije ističu pravo djece na kvalitetan odgoj i inkluzivno obrazovanje te važnost zastupanja djeteta u ostvarenju svih njegovih potencijala. One promoviraju koncept prema kojem je dijete građanin *sada*, s pravom glasa, pravima i odgovornostima, te prilikama za razvoj kompetencija za cjeloživotno učenje.

Povećanje kompetencija na razini ustanove - hrvatsko iskustvo

U Dječjem vrtiću Malešnica u Zagrebu tijekom pet godina odvijao se proces koji je uključivao primjenu ISSA-ine definicije kvalitetne pedagoške prakse kroz mentorski pristup profesionalnom razvoju odgajatelja. Sam mentorski pristup ima neke specifičnosti - u prvom redu polaganje od jakih strana odgajatelja kao ishodišta dijaloga o kvaliteti, utemeljenost u modelima učenja odraslih, poticanje unapređenja odgojno-obrazovnog rada kroz jasno određene faze vođene refleksije i odnos između mentora i mentoriranog odgajatelja utemeljen na partnerstvu, međusobnom povjerenju, pozitivnom *feedbacku* i otvorenom dijalogu. Tim koji

ISSA

International Step by Step Association
(Međunarodna udruga Korak po korak)

okuplja stručnjake i organizacije koje djeluju u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U svom radu promovira inkluzivan i kvalitetan odgoj i obrazovanje kojim se stvaraju preduvjeti da svako dijete optimalno razvije svoje potencijale i postane aktivan član društva. Njezino konstitutivno članstvo čini 29 organizacija iz različitih zemalja srednje, istočne i jugoistočne Europe i centralne Azije.

Za više informacija posjetite web stranicu www.issa.nl

je sudjelovao u radu (odgajatelji, stručni suradnici i mentorica Pučkog otvorenog učilišta 'Korak po korak') okupljen je na kraju petogodišnjeg rada u fokus-grupu kako bi se procijenila korisnost ovakvog pristupa u uspostavi kulture kvalitete u vrtiću i podizanju profesionalne autonomnosti odgajatelja. Tim je sačinjavalo prosječno 15-ak članica, što je oko trećina svog zaposlenog stručnog osoblja u vrtiću.

O primjeni ISSA-ine definicije kvalitetne pedagoške prakse
Razgovarajući o samoj primjeni

instrumenta, odgajatelji navode da im je pomogao u samoprocjeni vlastitog rada, u samorefleksiji, u planiranju ciljeva i u definiranju vizije daljnjeg profesionalnog razvoja.

Kroz višegodišnji rad na razvoju poticajnog okruženja za učenje djeteta, usaglasili smo na razini vrtića naše kriterije u procjeni te ih 2004. godine objedinili u internom materijalu 'Kriteriji funkcionalnog prostorno-materijalnog okruženja'. No to nam nije bilo dovoljno. Još uvijek smo se pitali po čemu znamo da nešto činimo ili ne činimo dobro, zašto tako mislimo, nismo znali argumentirati, vrtjeli smo se unutar istih rasprava. Korakovi Standardi su bili jedini vanjski materijal koji je davao definirane elemente kvalitete i stoga smo se 2006. uključili u mentorski proces.

Zajedničko učenje u timu

Osnovna paradigma ovakvog načina rada je zajedničko učenje. Razgovarajući s odgajateljima o odlikama ovog rada, uvidjeli smo da oni doista u međusobnim interakcijama 'oštre' svoje stavove, vrijednosti i mišljenja o djeci, odgoju i filozofiji poučavanja, a pritom je motivacija svakog člana tima presudna za uspjeh rada općenito.

Timski rad je vrlo motivirajući, a o sastavu tima ovisi smjer djelovanja tima i njegova uspješnost.

Da, lakše ti je kad imaš nekoga uz sebe tko slično razmišlja.

Nije bilo dovoljno što smo kolegica i ja bavile stilovima učenja i što smo radeći stekle drugi pogled na dječje učenje, već smo doista zajedno učile razmjenjujući naša znanja i iskustva.

Međuvisnost različitih područja kvalitete

Tijekom rada tim je obično samostalno birao područje unapređenja rada u jednoj pedagoškoj godini, čime se željelo utjecati i na povećanu motivaciju članova tima ali i na veću usredotočenost. U radu je postala vidljiva povezanost svih elemenata ISSA-ine definicije; naime, kvaliteta rada u jednom području neupitno je dolazila u vezu s podizanjem kvalitete

u nekom drugom području rada, čime je osviještena međusobna uvjetovanost različitih područja kvalitete.

Povezivanje s drugim područjima mi je bilo zanimljivo. Inače, kad planiram neku razvojnu zadaću, onda moram automatski planirati i aktivnosti i strategije, a treća stvar je da u okruženju moram promijeniti nešto da bih to mogla implementirati.

Sinteza pristupa rada (refleksija o i u akciji)

Promišljajući o primjeni pristupa koristili smo vidove 'refleksije o akciji' (analize snimaka, kritičko raspravljanje o člancima i sl.) i 'refleksije u akciji' (promatranje i analiza neposrednog rada). Odgajatelji navode da sinteza ovih pristupa pridonosi njihovu boljem razumijevanju. Naime, negdje se pokazalo da odgajatelji zapravo teže internaliziranju određenih znanja koja su pročitali u stručnoj literaturi pa ih imaju potrebu provjeriti u praksi ili pak vlastitu svijest o djetetovim mogućnostima i sposobnostima radije mijenjaju pod utjecajem situacija analiziranih na video snimci.

Mislim da kada kreneš nekoga promatrati u procesu, trebaš imati neko prethodno znanje da uopće znaš što trebaš promatrati. Mi smo prve tri godine puno više radili na toj refleksiji o akciji, bavili se puno više planiranjem, analizama snimaka, čitanjem članaka, a sada mi se čini da smo dovoljno zreli da idemo izravno u akciju, a sve

ovo što smo naučili u dosadašnjem radu sada treba doista primijeniti u realnoj praksi. Zato mislim da je sinteza pristupa dobra.

Odgajatelji imaju autorstvo nad provedbom

Odgajatelji su imali priliku birati područje rada ISSA-ine definicije na kojem će raditi i odlučiti hoće li raditi na svojim 'jakim stranama' ili na području u kojem trebaju unaprijediti rad. U tom poslu odgajatelji imaju autorstvo nad ostvarivanjem i kontinuiranim razvojem kvalitete odgojno-obrazovne prakse i kurikulumu jer su istraživanja više puta pokazala kako svaka promjena u kojoj odgajatelji i autorski ne sudjeluju doživljava propast.

Područje koje smo prvotno odabrali bilo je okruženje - na kojem smo već na ovaj ili onaj način radili i kroz različite oblike drugog stručnog usavršavanja. No posljednje dvije godine mi želimo unaprijediti socijalne, interpersonalne interakcije, individualizaciju pristupa... zato smo odabrali to područje, jer smo u tome bili doista najslabiji. I mislim da ova mala grupa uključena u mentoriranje, koja radi strukturirano, može dati doprinos na razini kuće u kojoj je još dosta toga na razini interpersonalnih socijalnih odnosa neosviješteno. Dakle, nama je to bitna zadaća na razini cijelog vrtića, no ovdje ovakvim sustavnim radom postigli su se puno bolji rezultati.

Širenje zajednica učenja i izvan vrtića - slovensko iskustvo

Razvojno-istraživački centar za odgojno-obrazovne inicijative 'Korak za korakom' u Sloveniji je u radu s vrtićima i školama koje su uključene u mrežu već vodio grupe kroz proces unapređenja kvalitete uz pomoć ISSA Pedagoških standarda. No nakon nekoliko godina primjene ustanovljeno je da treba revidirati postojeći način rada i ciljano interaktivno povezati određene zajednice u mrežu ustanova. Uz nov alat kojeg predstavljaju *ISSA-ina principa kvalitetne pedagoške prakse* počeli smo implementirati i nove strategije rada u mreži naših vrtića koja predstavlja oko 800 odgajatelja i pomoćnika odgajatelja te ravnatelje iz 36 vrtića. Iako se na formiranju zajednica koje uče uz primjenu novog 'alata' radi dvije godine i sam ciklus rada još nije završen, ipak je moguće već sada identificirati promjene u radu timova na razini ustanova u odnosu na stupanj uključenosti pojedinca, razumijevanje ISSA-ina principa i stupanj intenziteta rada u timu.

Timove smo vodili kroz ove faze:

- Identifikacija jakih i slabih strana u pedagoškom radu - u ovoj fazi svaki je vrtić identificirao u kojim su područjima rada u posljednjih nekoliko godina napravili pomak, a u kojim je područjima potrebno dodatno unaprijediti rad.
- Odluka odgojno-obrazovne ustanove o budućem području rada - neki su vrtići odlučili nastaviti razvijati svoje jake strane i prednosti, a drugi poraditi na svojim slabostima. U ovoj fazi su vrtići suprotstavili planove svojim vizijama. Ovisno o odabranom području rada, Centar je kreirao mrežni plan za sve vrtiće, te ih grupirao prema područjima njihovog interesa, omogućivši bolje uvjete za profesionalnu podršku i razmjenu iskustava.
- Svaka je ustanova analizirala značenje principa i indikatora u svojem izabranom području. Da bi bolje razumjeli pojedine indikatore, trebalo je provesti raspravu o tome što pojedini indikatori sugeriraju, zašto je to važno, te na koji su način indikatori

- prisutni u njihovoj neposrednoj praksi.
- Radne grupe izradile su operativni plan promjena koje treba provesti, zajedno s indikatorima uspjeha. Tijekom kvartalnih radnih sastanaka uz stručno vodstvo Centra, povezali su primjere iz svoje pedagoške prakse s teoretskim konceptima kojima su potkrijepili nova saznanja, te ih podijelili s drugim odgojno-obrazovnim ustanovama.
- Timovi sada rade na primjeni svojih planova, održavaju redovite radne sastanke na kojima se promišljaju promjene u njihovoj pedagoškoj praksi, te dokumentiraju primjeri dobre prakse. Na kraju ove pedagoške godine timovi će se ponovno susresti, ovaj put na državnoj razini, kako bi na nacionalnoj konferenciji razmijenili primjere dobre prakse i vlastita iskustva.
- Razvojno-istraživački centar za odgojno-obrazovne inicijative primjećuje kako ovo novo umrežavanje vrtića povećava intenzitet profesionalnih susreta; praktičari ovakve stručne susrete smatraju iznimno važnima radi stjecanja praktičnih iskustava kojima će se obogatiti i unaprijediti kvaliteta pedagoškog procesa. To bi također trebalo imati pozitivne učinke na profesionalnu suradnju među vrtićima, budući da ovaj proces ide u dubinu i širinu istovremeno.

Zaključak

Izgradnja zajednica koje uče je vrlo učinkovit način transformiranja pedagoške prakse koji rezultira podizanjem kvalitete, demokratičnijim interakcijama svih sudionika u procesu, kao i podizanjem profesionalne autonomije odgajatelja vezano uz stručnu problematiku. Podizanjem profesionalne autonomnosti u zajednicama koje uče, unapređenjem kvalitete odgoja i obrazovanja za svu djecu i promoviranjem demokratskih principa u praksi, odgajatelji sami postaju protagonisti željenih promjena.

Dr. Dawn Tankersley je programska savjetnica u Međunarodnoj udruzi Korak po korak (International Step by Step Association).
dtankersley@attglobal.net

Dr. Tatjana Vonta je doktorica pedagoških znanosti i radi u Razvojno-istraživačkom centru pedagoških inicijativa Korak za korakom u Sloveniji.
tatjana.vonta1@guest.arnes.si

Helena Burić je voditeljica Programa za vrtiće i radi u Pučkom otvorenom učilištu Korak po korak u Zagrebu, Hrvatska.
helena@korakpokorak.hr